

ризиків, а також вироблення спільних заходів для мінімізування негативних наслідків від дії митних ризиків.

Література:

1. Управління ризиками в митній справі: зарубіжний досвід та вітчизняна практика : монографія; за заг. ред. І. Г. Бережнюка. – Хмельницький. : ПП. Мельник А. А., 2014. – 288 с.
2. Терещенко С. Митний контроль. Алгоритм аналізу факторів ризику під час митного контролю. Основні методи шахрайства під час транзиту / С. Терещенко // Вісник Академії митної служби України, 2000. № 3. С. 3–12.
3. Гупанова Ю. Е. Учет неопределенности и риска при управлении качеством таможенных услуг / Ю. Е. Гупанова // Вестник МГОУ. Серия «Экономика». 2012. № 2. С. 55–62.

Кулиняк Степан

Тернопільський національний економічний університет
Науковий керівник: д.е.н., професор Десятнюк О. М.

ОЦІНКА ЕФЕКТИВНОСТІ ФІСКАЛЬНИХ ІНСТИТУТІВ

Формування дієвих фіскальних інститутів значною мірою залежить від вибору критеріїв та методів оцінки їх ефективності. За їх допомогою можна визначити якість функціонування фіскальних інститутів, оскільки доцільність існування будь-якого інституту взагалі визначається рівнем ефективності його діяльності.

Дослідження ефективності фіскальних інститутів ґрунтується на визначенні її сутності. Зазначимо, що поняття ефективності широко застосовують у всіх галузях науки і сферах практичної діяльності. Воно є мультиатрибутивним, оскільки охоплює різні типи й аспекти ефективності. Найчастіше ефективність трактують як характеристику певного об'єкта, що відображає його суспільну користь, продуктивність, результативність чи інші позитивні якості. Так, відоме визначення ефективності американського дослідника Д. Скотта Сінк базується на системі індикаторів та показників, які охоплюють:

- дієвість як міру досягнення системою окреслених перед нею цілей;
- економічність як мір використання необхідних продуктів;
- якість як міру відповідності системи умовам та очікуванням;
- прибутковість як відношення між валовими доходами та сумарними витратами;
- продуктивність як відношення кількості виробленої продукції (наданих послуг) до затрат на випуск продукції чи надання послуг;
- високу якість трудової діяльності;
- залучення нових технологій [1].

Відносно аналізу ефективності інститутів білоруський учений І. Руденков використовує функціональний підхід і наголошує, що ефективність інститутів визначається тим, як визначений інститут реалізує функції, притаманні

інститутам загалом [2]. До таких функцій автор відносить інституційну рівновагу, компенсацію ризику та мінімізацію трансакційних витрат.

Вітчизняна вчена В. Адамик розглядає ефективність інститутів як зіставлення результату їхньої діяльності з витратами, причому останні охоплюють не лише прямі витрати на систему інституцій, а й витрати на реалізацію рішень, що вони прийняли [3].

При цьому російський учений І. Вазарханов зазначає, що підвищення ефективності та якості роботи – найважливіші аспекти інституційних перетворень. Для оцінки рівня ефективності податкових інститутів науковець запропонував комплекс показників, структурований так: 1) фінансові показники збору податків; 2) показники результативності податкового контролю; 3) оцінка обґрунтованості податкових санкцій; 4) оцінка рівня адміністрування та якості податкового сервісу [4].

Найбільшу увагу автор приділив показникам оцінці рівня адміністрування та якості податкового сервісу, оскільки саме вони відображають процеси розвитку фіскальних органів: використання нових технологій адміністрування, механізмів сервісної взаємодії з платниками податків, застосування сучасних технологій [4].

Отже, відсутність комплексності досліджень ефективності фіскальних інститутів зумовлює необхідність розроблення конструктивного підходу до її оцінки. При цьому основним завданням оцінки ефективності фіскальних інститутів вважаємо отримання наочних критеріїв ефективності, на основі яких можна запропонувати обґрунтовані пропозиції щодо напрямів розбудови таких інститутів.

Ефективність фіскальних інститутів характеризує дієвість фіскальної політики та діяльність контролюючих органів у сфері оподаткування. Складність оцінювання ефективності фіскальних інститутів не стільки полягає у визначенні оптимальної кількості оціночних показників, скільки пов'язана зі специфічністю вітчизняної фіскальної сфери через її залежність від змін соціально-економічних, політичних і національних особливостей.

Відтак, ефективність діяльності фіскальних інститутів слід визначати за позитивними змінами результатів реалізації фіскальної політики.

Література:

1. Синк Д. С. Управление производительностью: планирование, измерение и оценка, контроль и повышение [Текст] / Д. С. Синк ; пер. с англ. – М. : Прогресс, 1989. – 528 с.
2. Руденков И. А. Экономическая эффективность институтов: оценка и факторы [Електронний ресурс] / И. А. Руденков. – Режим доступа : <http://www.bsu.by/Cache/pdf/389353.pdf>.
3. Адамик В. В. Оцінка ефективності та рівня інституційного забезпечення розвитку людського капіталу Львівського регіону [Текст] / В. В. Адамик, І. О. Куревіна // Стратегічні пріоритети. – 2007. – № 2 (3). – С. 79–86.
4. Вазарханов И. С. Компетентностно-сервисная концепция модернизации российских налоговых институтов [Текст] : автореф. дис. на соиск. уч. степ. д-ра эконом. наук : спец. 08.00.10. – финансы, денежное обращение и кредит / Ислам Салаудинович Вазарханов. – Ростов-на-Дону : РИНХ, 2012. – 43 с.